A.VESALIUS

FACULTEIT GENEESKUNDE - PERMANENTE VORMING

AFGIFTEKANTOOR 3000 LEUVEN 1 - 27STE JAARGANG - NR. 1, MAART 2015 - P3A9092 - DRIEMAANDELIJKS JAN-FEB-MRT

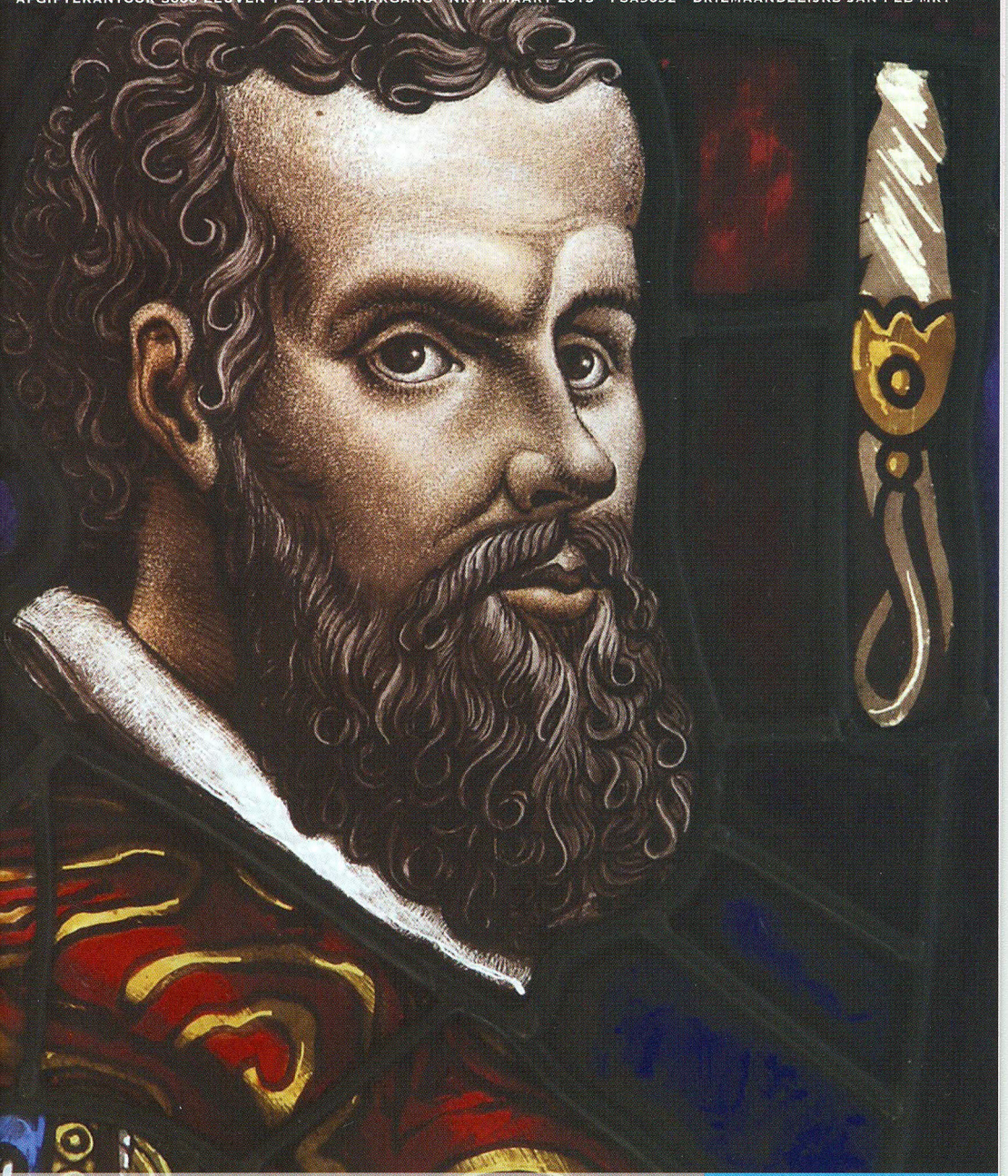

VERENIGING VAN DE ALUMNI VAN DE
FACULTEIT GENEESKUNDE VAN DE KU LEUVEN - ALFAGEN

HERESTRAAT 49 - 3000 LEUVEN

KU LEUVEN

De scrotale asymmetrie gerespecteerd op het nieuw Vesalius-monument in Zakynthos-stad

Testikelasymmetrie werd waargenomen zowel in Westerse als in Oosterse landen. Meestal werd een grotere rechter testikel waargenomen, zowel bij volwassenen als bij kinderen. Scrotale asymmetrie in de positie van de testikels werd ook door de meeste auteurs eveneens vastgesteld. Zowel bij adolescenten als bij volwassenen hangt de linker testikel meestal lager.[1] Een rol dient toegeschreven aan het cremasterreflex en aan de veneuze voorziening. Hierbij dient gewezen op het verschil in veneuze afvloei met neiging tot veneuze stase en ontwikkeling van klinische of subklinische varicokele.[2]

Het nieuwe bronzen Vesalius-monument ('spierman') op het Solomosplein in Zakynthos-stad.

Aan de hoger gelegen positie van de rechter testikel werd van oudsher veel belang gehecht. In functie van het Grieks rechts/links symbolisme (rechts = mannelijk; links = vrouwelijk) werd een mannelijk kind geacht te zijn verwekt door zaad komend van de rechter testikel, zodat in de Griekse oudheid tijdens de coïtus de 'ongewenste' zaadleider werd dichtgedrukt. Dit volksgeloof bleef lang verspreid, bij zoverre dat nog in de 18de eeuw Franse edellieden de linker testikel lieten verwijderen teneinde het voortbestaan van het adellijk geslacht in mannelijke lijn te verzekeren.[3]

Scrotale positie der testikels bij antieke beeldhouwwerken

I.C. McManus, toen werkzaam in het The Queen Hospital in Birmingham, later verbonden aan het Department of Psychology in het University College te

1 Omer STEENO. *Testikelmetingen bij kinderen en adolescenten.* Onuitgegeven Thesis voor de graad van Licentiaat in de Jeugdgezondheidszorg. Leuven, Interfacultair Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen, 1979.
2 Omer STEENO, Jacqueline KNOPS, Lieven DECLERCK, Arif ADIMOELJA & Herman VAN DE VOORDE. 'Prevention of fertility disorders by detection and treatment of varicocele at school and college age' in *Andrologia*, 1976, 8, pp. 47-53.
3 Omer STEENO. 'Gezinsplanning met welbepaalde geslachtskeuze: utopie of werkelijkheid' in *Seksuologische Actualiteiten*, 1978, 1, pp. 88-90.

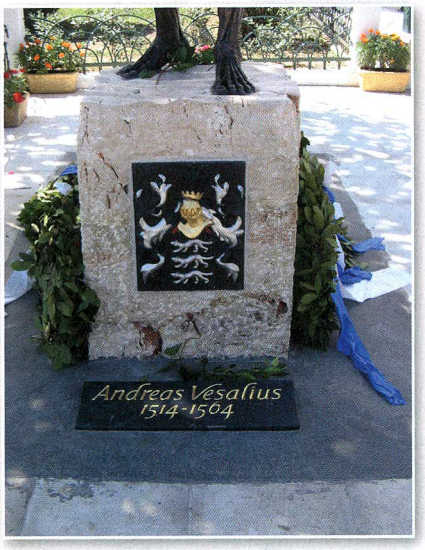

De sokkel van het Vesalius-monument met het wapenschild van de familie Vesalius (met de drie wezels verwijzend naar de stad Wesel als bakermat van de familie Vesalius, alias Van Wesele) naar een ontwerp van dr. Theodoor Goddeeris uit Kortrijk.

Londen, fotografeerde tijdens zijn verlof 107 antieke beeldhouwwerken of Renaissance kopieën in Italiaanse musea en galerijen. Meestal was de rechter testikel het hoogst gelegen (53/107; 49,5 procent), in 27/107 (25,2 procent) de linker testikel het hoogst en in 27/107 (25,2 procent) beiden even hoog gelegen. Hier was de linker testikel meestal het grootst (volume), in tegenstelling met onze klinische bevindingen.

McManus vroeg zich af of het hier gaat om een juiste observatie van de lichamelijke toestand ofwel of deze beeldhouwwerken werden gemaakt in functie van het Grieks rechts/links symbolisme. Dat de linker testikel in de oudheid zwaarder werd geacht, meent hij te kunnen verklaren doordat de Griekse kunstenaars zich lieten leiden door de wetten van de zwaartekracht.[4]

Chang et al. stelden bij Chinezen uit Hong-Kong een verband vast tussen de scrotale asymmetrie en de rechts- of linkshandigheid. Bij linkshandigen was in 68,5 procent de linker testikel hoger gelegen.[5]

Aanvullende studies

McManus heeft zijn gegevens gepoold met deze van Stewart[6] waarbij op een totaal van 187 Griekse beeldhouwwerken quasi dezelfde resultaten als hoger werden bekomen (in 50,8 procent hoger gelegen rechter testikel, in 27,3 procent op gelijke hoogte en in 21,9 procent een hoger gelegen linker testikel).[7]

McManus heeft meer recent de symbolische betekenis van o.m. deze 'laterality' nader ontleed.[8]

4 I.C. McMANUS. 'Scrotal asymmetry in man and in ancient sculpture' in *Nature*, 1976, 259, p. 426.
5 K.S.F. CHANG, F.K. HSU, S.T. CHAN & Y.B. CHAN. 'Scrotal asymmetry and handedness' in *J. Anat.*, 1960, 94, pp. 543-548.
6 A.F. STEWART. 'Scrotal asymmetry: An appendix' in *Nature*, 1976, 262, p. 155.
7 I.C. McMANUS. 'Right-left and the scrotum in Greek sculpture' in *Laterality*, 2004, 9 (2), pp. 189199.
8 I.C. McMANUS. 'Symmetry and asymmetry in aesthetics and the arts' in *Eur. Review*, 2005, *13* (Suppl. N° 2), pp. 157-180.

De 'Riace Bronzen' beelden

In 1972 werden een paar Griekse beeldhouwwerken, nadien de 'Riace Bronzen' genaamd, gevonden langsheen de Middellandse kust in de Reggio Calabria (Italië), gedateerd in de klassieke periode (ca. 460-440 B.C.). Bij één van deze beelden was er duidelijk een varicokele afgebeeld.[9] Dit wijst erop dat de veneuze afvloei van de linker testikel ook in de klassieke Oudheid niet aan de aandacht van kunstenaars, sculpterend naar de natuur, ontsnapte.

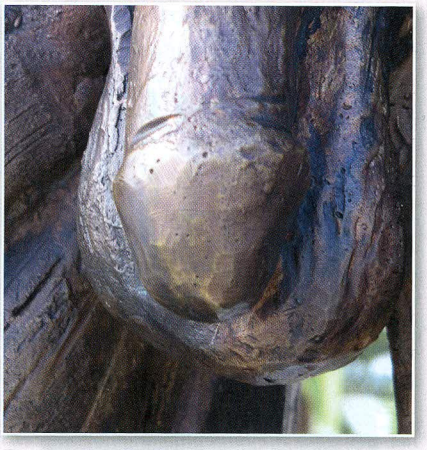

Detailopname. De scrotale asymmetrie gerespecteerd bij de creatie van de nieuwe 'spierman'. Noteer de meest voorkomende natuurlijke toestand met een lager gelegen linker testikel.

Het nieuwe Vesalius-monument op het Ionisch eiland Zakynthos

Ter gelegenheid van de festiviteiten rond de 500ste geboortedatum en de 450ste datum van overlijden van de beroemde Vlaamse anatoom Andreas Vesalius (1514-1564) had op het Grieks Ionisch eiland Zakynthos in Zakynthos-stad de internationale conferentie 'Vesalius Continuum' (4 tot 8 september 2014) plaats.[10] In aanwezigheid van de Griekse Minister voor Toerisme, Mevr. Olga Kefaloyianni, de burgerlijke en kerkelijke autoriteiten, de Belgische Ambassadeur in Griekenland, Z. Exc. Marc Van den Reeck, en de Belgische consul in Athene, M. Theo Dirix, de drijvende kracht achter het initiatief,

De scrotale asymmetrie bij de 'spiermannen' in de Fabrica. Noteer hier de lager gelegen rechter testikels!

9 B. BONAFINI & P. POZZILLI. 'Scrotal asymmetry, varicocoele and the Riace Bronzes' in *Int. J. Androl.*, 2012, 35, pp. 181-182.

10 Deze succesvolle en druk bijgewoonde internationale conferentie in Zakynthos-stad (Griekenland) werd georganiseerd door Pascale Green-Pollier (werkgroep BIOMAB*, AEIMS**), dr. Ann Van de Velde (BIOMAB, UZ Antwerpen), em. prof. Mark Richard Gardiner (University College, Londen) en Theo Dirix (Consul, Ambassade van België in Athene) in samenwerking met de Municipaliteit van Zakynthos-stad.

De Leuvense Alumni als sprekers op de internationale conferentie, 'Vesalius Continuum', op het Grieks Ionisch eiland Zakynthos van 4 tot 8 september 2014. Van links naar rechts: em. prof. dr. Omer Steeno (Haasrode-Leuven), dr. Theodoor Goddeeris (Kortrijk) en dr. Maurits Biesbrouck (Roeselare).

had op 4 september 2014 de plechtige onthulling plaats van een nieuw Vesalius-monument op het Solomosplein in het centrum van Zakynthos-stad.

Het levensgroot bronzen beeld, een scheppingswerk van Richard Neave, forensisch artiest, en Pascale Pollier, medisch kunstenaar, berust op het idee van de 'spierman' (of écorché) en het meest overeenstemmend met de 'derde spierman' uit de Fabrica maar dan met gebogen arm, omdat hij een schedel vasthoudt. Zijn andere voorarm is meer in pronatie dan op die plaat, waar die in supinatie is, en de stand van zijn benen is er een spiegelbeeld van. De 'spierman' op Zakynthos heeft wel degelijk dezelfde melancholische blik maar toch met bewondering kijkend naar de schedel. Dit beeld werd afgewerkt in de bronsgieterij De Clercq-Ginsberg in Oostakker. De sokkel met het wapenschild van de familie Vesalius (met de drie wezels verwijzend naar de stad Wesel, de bakermat van de familie Vesalius) werd gerealiseerd door Chantal Pollier, beeldend kunstenaar uit Ledeberg, naar een ontwerp van dr. Theodoor Goddeeris uit Kortrijk.

Het idee van de spierman, die de schedel vasthoudt, is symbolisch voor het zoeken naar de schedel van Vesalius naar de droom van de kunstenares, met het uiteindelijke doel voor ogen om tot een gezichtsreconstructie van Andreas Vesalius te kunnen overgaan.

Scrotale asymmetrie gerespecteerd

Voor ons was het vooral opvallend dat bij de creatie van het nieuwe bronzen Vesalius-monument door de beeldende kunstenaars met de meest voorkomende natuurlijke lichamelijke toestand werd rekening gehouden, m.a.w.

* BIOMAB = Biological and Medical Art in Belgium.
** AEIMS = Association Européenne des Illustrateurs Médicaux et Scientifiques.

dat de scrotale asymmetrie met lager gelegen linker testikel duidelijk weergegeven werd. Het strekt de kunstenaars Richard Neave en Pascale Green-Pollier tot eer! Zij lieten zich niet misleiden door de testikelpositie bij de 'spiermannen', in front afgebeeld in de *Fabrica* 1543 (Prima et Tertia Musculorum Tabula), alwaar de rechter testikel lager hangt! ...

Em. prof. dr. Omer Steeno & dr. Maurits Biesbrouck

De Tsjechische Post brengt ons als tiende land in het Vesaliusjaar 2014 de 20ste Vesalius-postzegel

Tot op heden brachten tien landen samen twintig Vesalius-postzegels uit: België (1942, 1964, 1993), Tunesië (1958), Transkei (1965), Hongarije (1989), Djibouti (2006), Letland (2007) en The Marshall Islands (2012) met telkens één postzegel; in het Vesaliusjaar 2014 zorgden bpost (België) en de Portugese Postdiensten ieder voor vijf afbeeldingen uit de Fabrica en het Epitome.

Op 5 november 2014 bracht de Tsjechische postdienst een postzegel ter waarde van 25 kronen uit met het portret van Andreas Vesalius, gegra-

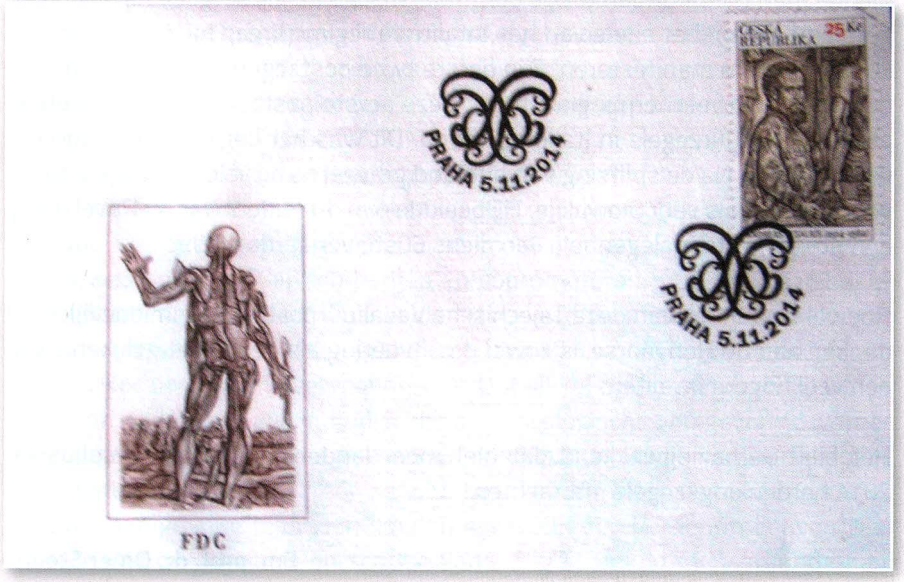

'The first day sheet' van de Vesalius-postzegel, uitgebracht door de Tsjechische Postdienst op 4 november 2014.

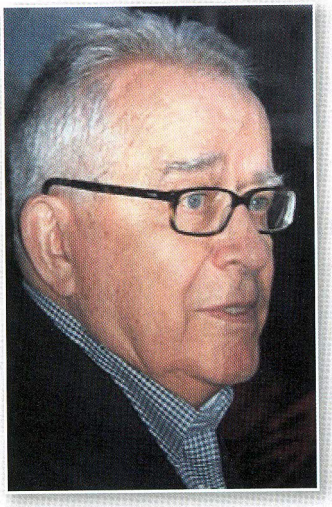

Prof. Ir. Arch. Zdenek Ziegler als grafische ontwerper van de Vesalius-postzegel naar het portret van Andreas Vesalius door Jan Steven van Calcar.

veerd door Jan Steven van Calcar. Het houtblok met het portret werd gebruikt in de Fabrica (edities 1543 en 1555), het Epitome (1543) en in de Chinawortel brief (1546).

De Tsjechische postzegel is grafisch ontworpen door Ir. Arch. Zdenek Ziegler (°Praag, 27 oktober 1932), afgestudeerd aan de Faculteit Bouwkunde te Praag in 1961. Vanaf 1990 werd hij professor en van 2000 tot 2003 zelfs rector van de Academie voor Architectuur en Beeldende Kunsten te Praag.

De etser Vaclav Fajt (°Pilsen, 4 augustus 1952) kreeg zijn opleiding in de Hoge School voor Kunsten in Turnov en daarna aan de Bijzondere Kunstacademie in Praag. Onder het communistisch bewind in Tsjecho-Slowakije werden zijn ontwerpen voor postzegels steevast geweigerd om politieke redenen daar hij geen lid was van de creatieve kunstenaarsunie. Om daar lid van te worden diende men toe te treden tot de Communistische Partij, hetgeen hij bleef weigeren. Alleen op het einde van het totalitaire regime kreeg hij de kans zich op kunstgebied te manifesteren. Zijn eerste twee postzegelwaarden (1983) hadden de Natuurbescherming als topic. Deze eerste postzegels werden meteen als beste natuurzegels in Italië bekroond. Dit was het begin van een succesvolle carrière. Na de splitsing van het land graveerde hij vele postzegels zowel voor Tsjechië als voor Slowakije. Hij beeldde o.m. President Vaclav Havel uit op een postzegel ter gelegenheid van diens 60ste verjaardag (1996).

Hoewel de aanblik van deze Tsjechische Vesalius-postzegel onmiddellijk doet denken aan de Hongaarse, is zowel de uitvoering als de portret gelijkenis van een veel hogere kwaliteit.

Het blijft verbazingwekkend dat niet meer landen tijdens het Vesaliusjaar 2014 herdenkingszegels uitbrachten! ...

Em. prof. dr. Omer Steeno